

The collection of jazz musician and artist Vladimir Tarasov, which was gifted to the LNMA, includes many works by the Russian conceptual artist Ilya Kabakov (b. 1933) – over one hundred objects representing the author's work from the 1950s to the 1990s. Kabakov, one of the most distinctive representatives of conceptualism in Moscow, developed a new genre in the early 1970s – the album, a conceptual collection of graphic art accompanied by text and illustrations. He created ten albums of a similar structure in 1972–1975 about ten people possessed by strange manias, which

he combined into the cycle Ten Characters. The *Flying Komarov* was the sixth in this cycle, and probably the most well known of all of Kabakov's albums. The main character was Komarov, who once went out onto his balcony and saw flying human beings. The album consists of 32 separate prints in a blue, cloth-bound cardboard portfolio. It has been on display at the Radvila Palace Museum of Art since October, 2020 as part of the exhibition Protest Art: The Rebels of the Soviet Era.

Justina Augustytė

Ilja Kabakov

Skrendantis Komarovas. 1973–1981

32 lakštai, ofsetinė spauda, popierius;
52 × 32 cm
LNDM, ED-197079

2020 m. sausio 6 d. džiaz muzikantas, menininkas Vladimiras Tarasovas Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui padovanojo penkis dešimtmečius kauptą meno kolekciją. Nemažą jos dalį sudaro rusų menininko konceptualisto Iljos Kabakovo (g. 1933) darbai – daugiau kaip 100 objektų, pristatančių praėjusio amžiaus 6–10 dešimtmečių autoriaus kūrybą.

Grafikas, tapytojas, instaliacijų kūrėjas I. Kabokovas laikomas vienu ryškiausių Rusijos menininkų, žymiausių neoficialiojo meno krypties, Maskvos konceptualizmo, atstovu. Gimė Dniepropetrovske (dab. Dnipras, Ukraina). Baigęs studijas Maskvos V. Surikovo dailės institute, dirbo vaikų knygų ir žurnalų iliustratoriumi. 7 dešimtmečio viduryje I. Kabokovas pradėjo dalyvauti neoficialiose parodose,

įsitraukė į nonkonformistinio meno judėjimą, subūrė neformalią menininkų grupę, vėliau pavadintą „Sretenskij bulvar“ – pagal Maskvos gatvę, kurioje buvo įsikūrusi jo studija.

8 dešimtmečio pradžioje I. Kabokovas išvystė naują albumo – konceptualaus grafikos lakštų su tekstais ir iliustracijomis rinkinio – žanrą. 1972–1975 m. jis sukūrė dešimt panašios struktūros albumų apie dešimt keistų manijų apimtų žmonių, kuriuos sujungė į ciklą „Dešimt personažų“. Pasak menotyrininko, filosofo Boriso Groysa, I. Kabakovo albumų personažai primena Fiodoro Dostojevskio romanų personažus: tokie pat vieniši, „maži“, savo ankštame pasaulėlyje gyvenantys žmonės, apsėsti didelių, universalių idėjų¹. Toks vidinis konfliktas visuomet baigiasi personažo mirtimi ar išnykimu – tai simbolizuoja kiekvieno personažo istoriją baigiantis baltas lapas. Albumai buvo tiražuojami kone pagrindinėmis sąlygomis ir pristatomi tik artimiausiems bičiuliams, dažnai performansų metu. Albumų ciklas „Dešimt

>
Ilja Kabakov (g. 1933)
Lakštas iš albumo „Skrendantis Komarovas“. 1973–1981
Tekstas apačioje: „Mėgstančius skraidyti vienuoje paprastai vadina „garbėtroškėmis“: jie tai „žemai nusileidžia prie žemės“ (vertė Irena Miškinienė)
Kartonas, popierius, ofsetinė spauda; 52 × 32 cm
LNDM, ED-197079/18

¹
Groys B., „The Movable Cave, or Kabakov' Self-memorials“, *Ilya Kabakov*, ed. by B. Groys B., D. A. Rossl. Blazwick, London: Phaidon, 1998, p. 44.

Автомобиль не летит в гармонично обжитом пространстве, часто
автомобиль — один из «лишних» элементов к жизни.

Илья Кабаков. «Скредантис Комаровас» (1973). Художественный музей, Нью-Йорк. Фото: Галерея Тейлора, Нью-Йорк.

personažų“ pažymėjo I. Kabakovo kūrybos posūkį konceptualizmo link ir tapo vienu reikšmingiausių jo kūrybinių etapų². V. Tarasovo kolekcijos rinkinyje saugomi du albumai iš šio ciklo: „Spintoje sėdintis Primakovas“ ir „Skrendantis Komarovas“.

„Skrendantis Komarovas“ – šeštasis cikle ir bene žinomiausias I. Kabakovo albumas. Pagrindinis jo veikėjas – Komarovas, syki išėjęs į balkoną ir pamatęs skraidančius žmones. Toliau lakštuose Komarovo vardu pasakojama apie stebimus įvairius individualaus ir kolektyvinio skraidymo būdus, veiklas danguje (pasivaikščiėjimus, lėktuvų gaudymą, arbatos gėrimą). Skraidantys miestiečiai pamažu darosi perregimi, kol galiausiai visai ištirpsta danguje. Albumo pabaigoje pateikiami liudininkų parodymai, esą Komarovas dingo iš balkono, tarsi sumosavo rankomis ir nušoko žemyn. Istoriją baigia trijų fiktyvių personų – Kogano, Šefnerio

<

Ilya Kabakov (g. 1933)
Lakštas iš albumo „Skrendantis Komarovas“. 1973–1981
Tekstas apačioje: „Arba, „pasikinę kelis paukščius“, greitai skrieja gryname vėsiaame ore, atgręžę veidą į kaitrią saulę.“ (vertė Irena Miškinienė)
Kartonas, popierius, ofsetinė spauda; 52 × 32 cm
LNDM, ED-197079/12

ir Luninos – komentarai, simboliškai atstovaujantys (pseudo)inteligentijos atstovų nuomonei ir įvertinantys reiškinį.

Realistiškos vaizduosenos, detalūs ir preciziški albumo piešiniai ironiškai pratęsia klasikinio, iliustratyvaus vaizdo kūrimo knygų grafikoje tradiciją. Pasitelkdamas savo kaip iliustratoriaus patirtį, vaizdus albume I. Kabakovas derino su tekstais, dažnai intencionaliai manieringais, pilnais literatūrinių klišių³. Albumo naratyvas daugiasluoksnis. Žinoma, ironiškai nurodoma į ambicingus Sovietų Sąjungos užmojus aviacijos ir kosmonautikos srityse⁴. Tačiau pasakojimo centre vis tik atsiduria nepripažinto, nesuprasto kūrėjo laikysena visuomenėje ir kultūros bendruomenėje. Biurokratinį sovietmečio meno vertinimo mechanizmą atkartojanti albumo struktūra tampa groteskišku tuometinės kultūros politikos atspindžiu⁵, o skrydžio metafora siejama su bandymu išsiveržti iš šios opresinės sistemos (neretai tai gretinama ir su paties I. Kabakovo, kaip menininko, situacija ir noru emigruoti⁶). Skrydžio / išskridimo motyvas dažnas ir vėlesnėje I. Kabakovo kūryboje – grafikoje, instaliacijose, spektakliuose ir performansuose.

Albumą sudaro 32 atskiri lakštai, sudėti į kartoninį mėlyną audiniu aptrauktą dėklą. Iliustracijos, atspausdintos ofsetinės spaudos technika, priklijuotos ant balto arba pilkšvo kartono lakštų (52 × 32 cm). Dalis iliustracijų signuotos apatiniame dešiniajame kampe: *И. Кабаков 73 г.*; *И. Кабаков 74 г.*; dalis – pieštuku ant kartono po iliustracija: *И. Кабаков 81 г.* (veikiausiai albumas sukomplektuotas iš skirtingų tiražų atspaudų). 2020 m. vasarą albumas restauruotas Prano Gudyno restauravimo centre ir nuo 2020 m. spalio eksponuojamas Radvilų rūmų dailės muziejuje, parodoje „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji“.

Justina Augustytė

2
Plačiau apie I. Kabakovo albumus žr.: Groys B., *op. cit.*, p. 34–47; Jackson M. J., *The Experimental Group: Ilya Kabakov, Moscow Conceptualism, Soviet Avant-Gardes*, Chicago: University of Chicago Press, 2010, p. 41–167.

3
Vadinamoji sąmoningos grafomanijos strategija, plačiau žr.: Schlegel A. I., „The Kabakov Phenomenon“, *Art Journal*, Vol. 58, No. 4, 1999, p. 99, http://artsites.ucsc.edu/sdaniel/230/kabakov_phenomenon.pdf (žiūrėta 2020 12 22).

4
Jackson M. J., *op. cit.*, p. 155.

5
Groys B., *op. cit.*, p. 47.

6
Jackson M. J., *op. cit.*, p. 167.

„Kai kurie juokdamiesi vaidina, kad vyksta „svečių priėmimas“, susirenka baldus, pilsto arbatą, „svečiai“ mandagiai nusilenkia vieni kitiems, pasikabina skrybėles, kartodami tai, ką visuomet darė apačioje.“ (vertė Irena Miškinienė)

„...praranda dalį savęs“ (vertė Irena Miškinienė)

Ilja Kabakov (g. 1933)
Lakštas iš albumo
„Skrendantis Komarovas“
1973–1981
Tekstas apačioje: „Kai kurie juokdamiesi vaidina, kad vyksta „svečių priėmimas“, susirenka baldus, pilsto arbatą, „svečiai“ mandagiai nusilenkia vieni kitiems, pasikabina skrybėles, kartodami tai, ką visuomet darė apačioje.“ (vertė Irena Miškinienė)
Kartonas, popierius, ofsetinė spauda; 52 × 32 cm
LNDM, ED-197079/14

Ilja Kabakov (g. 1933)
Lakštas iš albumo
„Skrendantis Komarovas“
1973–1981
Tekstas apačioje:
„kiti „praranda dalį savęs“ (vertė Irena Miškinienė)
Kartonas, popierius, ofsetinė spauda;
52 × 32 cm
LNDM, ED-197079/22